

Hemşirelik Fakültesi Birinci ve Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Mezuniyet Sonrası Kariyer Planlarının İncelenmesi

Examining Post Graduation Career Plans of First and Fourth Grade Students in a Nursing Faculty

Seda ÇAĞLAR¹, Duygu GÖZEN², Gizem KERİMOĞLU YILDIZ³, Nurdan KILIKLI⁴, Mustafa AĞAR⁵

İletişim/ Correspondence: Gizem KERİMOĞLU YILDIZ Adres/ Address: İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., Abide-i Hürriyet Cad. 34381, Şişli/ İstanbul Tel: 0212 440 00 00/ 27072 Fax: 0212 224 49 90 E-mail: gizemkrm@gmail.com

ÖZ

Amaç: Araştırma, İstanbul'daki bir üniversitenin hemşirelik fakültesinde öğrenim gören birinci ve dördüncü sınıftaki hemşirelik öğrencilerinin mezuniyet sonrası kariyer planlarını incelemek amacıyla gerçekleştirildi.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte planlanan araştırmanın evrenini İstanbul'daki bir üniversitenin hemşirelik bölümünde yükseköğrenime devam eden öğrenciler; örneklemi ise araştırmaya katılmaya gönüllü olan, sosyo-demografik özellikleri ve kariyer planlarına yönelik 14 maddelik anket formunu eksiksiz dolduran, 1. (n=109) ve 4. (n=108) sınıflarda öğrenim gören toplam 217 öğrenci oluşturdu. Verilerin değerlendirmesinde ortalama, yüzdelik ve ki-kare testleri kullanıldı.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalamasının 20.02±3.26 yıl olduğu, %50.2'sinin 1.sınıfta, %49.8'inin 4. sınıfta öğrenim gördüğü, büyük çoğunluğunun (%37.3) ailesinin Marmara Bölgesi'nde yaşadığı, 1.sınıf öğrencilerinin %57'sinin, 4. sınıf öğrencilerinin %43'ünün okula bilinçli geldiği, 1. sınıf öğrencilerinin %54.7'sinin, 4. sınıf öğrencilerinin %45.3'ünün hemşirelikte ilerlemek ve lisansüstü eğitim almak istediği belirlendi. Birinci sınıf öğrencilerinin %53.3'ünün, 4. sınıf öğrencilerinin ise %46.7'sinin mezuniyet sonrası İstanbul'da yaşamak istediği belirlendi. Koruyucu sağlık hizmetlerinde çalışmak isteyen öğrencilerin %83.3'ünün ve eğitmen olmak isteyenlerin ise %88.2'sinin dördüncü sınıf olduğu belirlendi. Bu bulguların da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı dördüncü sınıf öğrencilerinin lehine olduğu belirlendi (p<0.05).

Sonuç: Birinci sınıf öğrencilerin dördüncü sınıf öğrencilere göre daha bilinçli bir şekilde hemşirelik mesleğini tercih ettikleri, öğrencilerin çoğunluğunun ileriye yönelik sadece hemşirelik eğitimlerini bitirmeyi planladıkları ve aynı zamanda öğrenimlerini tamamladıklarında hemşirelikte ilerlemek ve yüksek lisans yapmayı planladıkları, özellikle 4. sınıf öğrencilerinin koruyucu sağlık hizmetlerinde çalışmak istedikleri, çoğunluğunun eğitimlerini tamamladıktan sonra kariyerlerini İstanbul'da devam etmek istedikleri ve bunun primer nedenlerinin de İstanbul'da çalışma olanaklarının ve sosyal olanakların daha fazla olması olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite öğrencisi, hemşire, kariyer planlama.

ABSTRACT

Aim: Study was performed at a nursing department of an university in İstanbul to determine first and forth grade nursing students' career plans after graduation.

Method: Population of the study consisted of nursing students who were continuing their education at Nursing department of an University in İstanbul. Sample of study included 217 first (n=109) and fourth (n=108) grade nursing students who voluntarily attended and completed the survey which has 14 questions about sociodemographic status and occupational future plans. We used mean, percentil and chi-square tests for analysis.

Results: It was found that mean age of students 20.02±3.26 year; 50.2% of them at first grade, 49.8% of them at forth grade and 37.3% of their parents live in the Marmara Region. 57% of first grade students and 43% of forth grade students have chosen nursing profession in a concious way and 54.7% of first grade students and 45.3% of the forth grade students want to advance in nursing and attend to a master program in nursing. It is determined 53.3% of first grade and 46.7% of fourth grade students want to live in İstanbul in the future. It was found 83.3% of the students who want to work at preventive health care services and 88.2% of who want to be an instructor were forth grade nursing students. These results have statistically significant difference for forth grade students (p<0.05).

Conclusion: It has been determined that first grade students has chosen nursing profession more concious than fourth grade students, most of the students planning to finish only nursing education for the future and at the same time when they finished nursing education program they were planning to advance in nursing profession and continue to a master program in nursing. Especially forth grade students stated that they would like to work at preventive health services. Most of the students want to live in İstanbul and they want to contunue their carrier in İstanbul and the primary reasons of this are having too many job and social opportunities in İstanbul.

Keywords: University student, nurse, career planning.

10. Uluslararası Katılımlı Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur (28-30 Nisan 2011, Gaziantep/ TÜRKİYE)
¹Yrd. Doç. Dr. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, İstanbul/ TURKEY, ²Doç. Dr. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, İstanbul/ TURKEY, ³Arş. Gör. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, İstanbul/ TURKEY, ⁴Hemşire, Koşuyolu Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul/ TURKEY, ⁵Hemşire, Acibadem Atakent Hastanesi, İstanbul/ TURKEY

Yazının gönderilme tarihi: 11.04.2016

Yazının basım için kabul tarihi: 12.12.2016

doi: 10.17672/fnhd.97895

GİRİŞ

Kariyer, yaşam boyu devam eden ve kişinin bir iş alanında ilerlemek, maddi olarak güçlenmek, daha fazla sorumluluk ve statü sahibi olmak, güç ve saygınlık kazanabilmek için yaptığı girişimler sonucu şekillenir. Kişinin başarı derecesini, yükselmesini ve bunların yanında bireyin kendini gerçekleştirme, iş doyumunu gibi psikolojik ve sosyolojik süreçleri de yansıtır (Dikili 2012). Kariyer planlama ise; bireyin sahip olduğu bilgi, yetenek, beceri ve güdülerini geliştirerek, içinde bulunduğu yapı içinde ilerleyişini planlamasıdır (Göz ve Gürbüz 2008). Planlama süreci ve kariyer geliştirme bireyin devam eden profesyonel gelişiminin parçasıdır (Donner ve Wheeler 2001). Bu sürecin sağlıklı gelişmesi, bireyin iş ortamındaki üretkenliğini arttırmanın yanı sıra iş doyumunu da olumlu etkiler (Göz ve Gürbüz 2008).

Hemşireler açısından kariyer planlaması ele alındığında; çalışma alanını kendi istekleri doğrultusunda tercih eden hemşireler, çalışmalarını daha sağlıklı ve üretken biçimde gerçekleştirerek toplum sağlığının gelişmesine daha aktif katkı sağlayacaklardır (Göz ve Gürbüz 2008). Kariyer planlama zaman içerisinde hemşirenin becerilerinin, deneyimlerinin bir parçası haline gelerek profesyonel gelişim ve hedeflerine ulaşımını sağlar. Hemşireler kariyer planlama için gereken benzer becerileri çalışma alanında, hasta bakımında problem çözme ve hemşirelik süreci aşamalarında kullanmaktadırlar (Donner ve Wheeler 2001).

Uluslararası Hemşireler Konseyi (International Council of Nurses- ICN) hemşirelik alanında kariyer planlamanın önemini 1995 yılında "Hemşireler İçin Kariyer Geliştirme" adını verdikleri bir belge ile bildirmiştir. Bu belgede hemşirelikte kariyer geliştirmenin hem çalışma alanlarında hem de eğitim sisteminde, yönetici-profesyonellerin tutum ve uygulamalarıyla desteklenmesinin önemi vurgulanmıştır. ICN aynı zamanda kariyer planlamanın meslekte doyum ve kendini değerli hissetme duygularını geliştirdiğini ifade etmektedir (ICN 1995).

ICN'in de belirttiği gibi hemşirelikte kariyer planlamada eğitimciler ve okullar önemli rol oynamaktadır.

Eğitimciler, eğitim süresi boyunca öğrencilerin bakış açılarını geliştirmelerine yardımcı olarak kendilerini tanımları ve kariyer fırsatlarını keşfetmelerini sağlarlar (Donner ve Wheeler 2001; Göz ve Gürbüz 2008). Hemşirelik okulları, öğrencilerin eğitimlerine yardımcı olmanın yanında kariyerlerini, hedeflerini belirleme, kariyer planlama sürecini öğrenme ve kullanmalarına yardımcı olmaktadır. Kariyer planlama hemşire öğrencilerin öğrenim yaşamlarının bir parçası haline gelmekte, yeniliklere açık ve değişime karşı durmak yerine değişim yaratan bireyler olabilmektedirler (Donner ve Wheeler 2001). Hemşirelikte lisans programları; öğrencilerin bireysel olarak profesyonel süreçte sosyalleşmelerine, isteklerini ve ilgilerini karşılamak için daha ileri eğitim imkanlarına açık hale gelmelerine olanak sağlamaktadır (Rognstad, Aasland ve Granum 2004).

Öğrenciler için üniversitedeki son yıl, gelecekle ilgili kariyer planı yapılan yıldır. Mezuniyetten sonra hemşire öğrencilerden ilgilerine ve ihtiyaçlarına uygun çalışma alanları seçmeleri beklenir (Andrew 2013; McKenna, McCall ve Wray 2010; Yıldırım, Keçeci ve Bulduk 2011). Bu dönemde öğrenciler genellikle tercihleri konusunda emin olamamakla birlikte bazıları gelecek kariyerleri konusunda daha karardır. Bazı öğrenciler eğitimlerini geliştirmek isteyebilir (Rognstad 2002), bazıları ise klinik deneyim kazanmak adına bir süre klinikte çalışmayı düşünebilir. Günümüzde hemşirelikte ileri eğitim ve uzmanlaşma için birçok seçenek vardır (Edwards, Smith, Courtney, Finlayson ve Chapman 2004; Henderson, Cooke, Creedy ve Walker 2012; Rognstad, ve ark. 2004). Öğrenciler genellikle eğitim gördükleri kurumda çalışmayı da tercih edebilmektedir (Lai ve ark. 2008). Yapılan bir çalışmada, öğrencilerin hangi klinik alanda ya da hangi coğrafik bölgede çalışacaklarının eğitim aldıkları kurum ile oldukça ilgili olduğu belirtilmiştir (McKenna ve ark. 2010). Bu nedenle öğrencilerin son deneyim yaşadıkları okul, onların gelecekteki çalışma planlarını ve tercihlerini yönlendirebilmektedir (Morrel ve Ridgway 2014). Maaş, iş yükü, hastanenin bulunduğu coğrafik bölge,

hastanenin büyüklüğü gibi birçok faktör de öğrencilerin kariyer planlarını etkileyebilmektedir (Fenush ve Hupcey 2008; Neilson ve McNally 2010; Shih ve Chuang 2008). Tüm bunlara ek olarak çalışma yerinin belirlenmesinde, küreselleşme dinamiği, eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve teknolojik ilerlemeler bireylerin bilinçlenmesini sağlayarak, beklentilerinde de artışa neden olmuştur. Artan beklentiler, hemşireleri daha iyi eğitim almak, daha iyi ortamda (teknolojik ve yönetsel anlamda) çalışmak, hasta ilişkileri konusunda daha donanımlı olmak konusunda zorlamaktadır (Yıldırım 2009).

Gelişmekte olan ülkelerde son sınıftaki hemşirelik öğrencilerinin gelecekteki çalışma hayatını planlamalarına ve kariyer tercihlerine yönelik az sayıda araştırma vardır (Shoqirat ve Abu-Qamar 2015). Türkiye’de bu konu ile ilgili yapılmış çok az çalışmaya rastlanmıştır (Çıtak-Tunç, Akansel ve Özdemir 2010). Bu bağlamda çalışma, İstanbul’daki bir üniversitenin hemşirelik fakültesinde öğrenim gören 1. ve 4. sınıftaki hemşirelik öğrencilerinin mezuniyet sonrası kariyer planlarını incelemek amacıyla gerçekleştirildi.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma, tanımlayıcı olarak yapıldı.

Araştırma soruları;

1. Birinci ve dördüncü sınıf hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin hemşirelik bölümünü tercih etme sıraları ve nedenleri arasında fark var mıdır?
2. Birinci ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin mezuniyet sonrası kariyer planları arasında fark var mıdır?
3. Birinci ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin mezuniyet sonrası İstanbul’u tercih etme nedenleri nelerdir?

Araştırma Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini İstanbul ilindeki bir üniversitenin hemşirelik bölümünde yükseköğrenime birinci ve

dördüncü sınıfta öğrenimine devam eden öğrenciler (N=318), örneklemini ise araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve anketi eksiksiz dolduran, birinci (n=109) ve dördüncü (n=108) sınıflarda öğrenim gören toplam 217 öğrenci oluşturdu.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, yazarlar tarafından oluşturulan, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, uyruk, okula başlangıç yılı, öğrenim gördüğü sınıf, ailesinin yaşadığı bölge) ile İstanbul’daki yaşam ve mesleki geleceklerine yönelik (İstanbul’da yaşadığı yer ve süresi, bölümü tercih etme nedeni, öğrenim görmek istediği başka bir bölüm varlığı, öğrenimi sona erdiğinde planladığı kariyer hedefi ve yaşamayı planladığı şehir) toplam 14 sorudan oluşan anket formu ile toplandı. Anket formları, öğrencilerin ders döneminde 2 haftalık süre içinde, ders sonlarında birbir uygulandı.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın yapılabilmesi için fakülteden gerekli kurum izni alındı. Çalışmaya katılımında gönüllülük ilkesine dikkat edilerek çalışma öncesinde öğrenciler çalışmanın amacı ile ilgili olarak bilgilendirilerek, onam formu alındı.

Verilerin Değerlendirilmesi

Elde edilen verilerin analizinde SPSS 20 programında ortalama, yüzdelik ve ki-kare testi kullanıldı.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın bulguları, bir üniversitenin hemşirelik bölümünde yapılması nedeniyle tüm hemşirelik öğrencilerine genellenemez.

BULGULAR

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin yaş ortalamasının 20.02±3.26 yıl olduğu, %50.2’sinin 1. sınıfta, %49.8’inin 4. sınıfta öğrenim gördüğü, %88.5’inin kız olduğu ve büyük çoğunluğunun (%37.3) ailesinin Marmara Bölgesi’nde yaşadığı belirlendi (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilere İlişkin Demografik Veriler (N=217)

Özellikler	n	%
Sınıf		
1. sınıf	109	50.2
4. sınıf	108	49.8
Cinsiyet		
Kız	192	88.5
Erkek	25	11.5
Ailenin yaşadığı bölge		
Marmara	81	37.3
Ege	15	6.9
Akdeniz	33	15.2
Karadeniz	49	22.6
Doğu Anadolu	8	3.7
İç Anadolu	19	8.8
Güneydoğu Anadolu	12	5.5

Öğrencilere “Hemşirelik bölümünü tercih sıraları ve tercih etme nedenleri” sorulduğunda; birinci sınıf öğrencilerinin %57’sinin, dördüncü sınıf öğrencilerinin %43’ünün “okula isteyerek ve bilinçli geldim” cevabını verdikleri ve 1. sınıfların lehine aralarında istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık olduğu saptandı ($p<0.05$). Birinci sınıf öğrencilerin lisans eğitiminde hemşireliği tercih sırası ortalama 3.9 ± 5.9 iken dördüncü sınıf öğrencilerin 2.1 ± 4.2 olduğu belirlendi ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($F=12.982$; $p=0.012^*$) (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Hemşirelik Bölümünü Tercih Etme Nedenleri ve Tercih Sıraları (N=217)

Hemşireliği tercih etme nedenleri	1.sınıf		4.sınıf		X ² ; p
	n	%	n	%	
İsteyerek ve bilinçli geldim	61	57	46	43	3.880; 0.049*
Ailem istediği için geldim	8	38.1	13	61.9	1.321; 0.250
Puanım buna yettiği için geldim	9	31	20	69	4.834; 0.280
İş imkanı bulabileceğim için geldim	32	43.8	41	56.2	1.692; 0.193
Maddi beklentilerimi karşılayacağı için geldim	2	25	6	75	3.123; 0.210
Hemşireliği tercih etme sırası	1. sınıf (n=109)		4. sınıf (n=108)		F; p
Ort \pm SS	3.9 \pm 5.9		2.1 \pm 4.2		12.982; 0.012*

Öğrencilerin (1. ve 4 sınıf) %61.2’sinin ileriye yönelik yalnızca hemşirelik eğitimini bitirmeyi planladıkları her iki sınıf arasında anlamlı fark olmadığı belirlendi ($p>0.05$). Buna rağmen öğrencilerin %37.3’ünün başka bir bölümde lisans eğitimi almayı planladıkları ya da eş zamanlı olarak başka bir bölümde eğitim aldığı belirlendi. Öğrencilerin %10’unun ise halen açık öğretim fakültesinde farklı bir bölümde eş zamanlı olarak öğrenimine devam ettikleri ve bu öğrencilerin %77.3’ünün istatistiksel olarak anlamlı farkla dördüncü sınıfta öğrenim gören öğrenciler oldukları belirlendi ($p<0.05$).

Birinci ve 4. sınıf öğrencilerine “Öğreniminizi tamamladığınızda mesleki olarak gelecek planladığınız nedir?” sorusu sorulduğunda; öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%63.4) “Hemşirelikte ilerlemek ve yüksek lisans yapmak istiyorum” cevabını verdiği ve sınıflara göre öğrencilerin lisansüstü eğitim yapmayı isteme durumu arasında anlamlı fark olmadığı (birinci sınıf %54.7; dördüncü sınıf %45.3; $p>0.05$) belirlendi. Öğrencilerin %10.5’inin koruyucu sağlık hizmetlerinde çalışmak istedikleri görüldü. Dördüncü sınıf öğrencilerinin (%83.3) koruyucu sağlık hizmetlerini birinci sınıflara göre daha fazla tercih ettiği saptandı. Ayrıca öğrencilerin %15.7’sinin eğitimci olmak istediği ve eğitimci olmak isteyenlerin ise %88.2’sinin 4. sınıf öğrencisi olduğu belirlendi. “Koruyucu sağlık hizmetlerinde çalışma” ve “eğitimci olma” bulgularının dördüncü sınıf öğrencilerinin lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu belirlendi ($p<0.05$).

Öğrencilere; “Öğreniminizi tamamladıktan sonra nerede yaşamayı planlıyorsunuz?” sorusu sorulduğunda ise 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin yarısından fazlasının (%55.3) İstanbul’da yaşamak istiyorum cevabını verdikleri görüldü. Ancak öğrencilerin gelecekte yaşamak istedikleri yere ilişkin verilerde sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlendi ($p>0.05$). Öğrencilerin İstanbul’da yaşamak isteme nedenlerine bakıldığında ise 1.sınıf öğrencilerin en çok “İstanbul geldiğim şehirden daha sosyalleşme olanağı sunuyor” ifadesini belirttikleri (%49.7) ve 4. sınıfların

Tablo 3. Hemşirelik Öğrencilerinin Kariyer Planları (N=217)

Kariyere ilişkin özellikler	1.sınıf n %		4.sınıf n %		Toplam N*** %		X ² ; p
Eğitim durumuna yönelik planlar							
Başka bir bölüm için hazırlanıyorum/ okuyorum	40	49.4	41	50.6	81	37.3	0.060; 0.806
Bu bölümle birlikte açık öğretimde okuyorum	5	22.7	17	77.3	22	10	7.538; 0.006*
Yalnızca kendi bölümümü bitirmeyi planlıyorum	68	51.1	65	48.9	133	61.2	0.061; 0.805
Mesleki kariyere yönelik planlar							
Hemşirelikte yüksek lisans/ doktora yapmak	75	54.7	62	45.3	137	63.4	2.747; 0.097
Koruyucu sağlık hizmetlerinde çalışmak	5	16.7	25	83.3	30	13.9	15.918; 0.001**
Tedavi edici sağlık hizmetlerinde çalışmak	19	40.4	28	59.6	47	21.8	2.421; 0.120
Eğitimci olmak	4	11.8	30	88.2	34	15.7	24.174; 0.001**
Özel sektörde hemşirelik dışı çalışmak (İlaç/ sigorta firmaları)	11	42.3	15	57.7	26	12	0.786; 0.375
Yurtdışında hemşirelik yapmak	10	50	10	50	20	9.3	0.002; 0.965
Öğrencilerin yaşamak istedikleri yere ilişkin düşünceleri							
Ailemin yanına dönmek istiyorum	24	45.3	29	54.7	53	24.4	0.687; 0.407
İstanbul'da yaşamak istiyorum	64	53.3	56	46.7	120	55.3	1.034; 0.309
Başka şehirde yaşamak istiyorum	18	43.9	23	56.1	41	18.9	0.810; 0.368
Başka bir ülkede yaşamak istiyorum	6	46.2	7	53.8	13	6	1.117; 0.572
Öğrencilerin İstanbul'da yaşamak isteme nedenleri							
İstanbul'da geldiğim şehirden daha çok iş imkânı var	84	47.5	93	52.5	177	87.2	8.488; 0.037*
İstanbul'da çalışma ücretleri daha yüksek	54	41.9	75	58.1	129	61.4	7.404; 0.025*
İstanbul geldiğim şehirden daha sosyal	91	49.7	92	50.3	183	88.8	1.995; 0.369
İstanbul geldiğim şehirden daha fazla eğitim olanağı var	87	48.9	91	51.1	178	86.4	0.220; 0.896

*p<0.05 olarak kabul edilmiştir. **p<0.001 olarak kabul edilmiştir, ***Birden fazla cevap verilmiştir

ise en çok "İstanbul'da geldiğim şehirden daha çok iş imkânı var" şeklinde ifade ettikleri (%52.5) belirlendi (Tablo 3). İstanbul'un geldiği şehirden daha çok iş imkânı sunması nedeniyle İstanbul'da yaşamak isteyen öğrencilerin sayısı 4. sınıflar lehine istatistiksel olarak anlamlı bulundu (p>0.05). Ayrıca İstanbul'da çalışma ücretlerinin daha yüksek olması nedeniyle İstanbul'da yaşamak isteyen öğrencilerin sayısı da 4. sınıflar lehine istatistiksel olarak anlamlı bulundu (p>0.05).

TARTIŞMA

Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçiminde; insanlara yardımcı olma, işe ilgi duyma, insanlarla yakın ilişki içinde çalışma, iş güvencesi, seyahat imkanları, esnek çalışma saatleri, iş ortamından memnun olma, heyecan verici bir iş olması ve maaş gibi faktörler etkili olmaktadır (McCabe, Nowak ve Mullen 2005). Bunun yanında bireylerin çoğunlukla bir mesleğe ilgi duymaları nedeniyle değil, genellikle bazı kişi-

sel, sosyal ya da ekonomik nedenlerle de seçebildiği belirtilmektedir (Rawlins, Riordan, Delamaide ve Kilian 1991). Çalışmamızda birinci sınıf öğrencilerinin yarıdan fazlasının ve dördüncü sınıf öğrencilerinin ise yarıya yakınının hemşirelik mesleğini bilinçli olarak seçtiği görülmüştür. Günümüzde öğrencilerin üniversiteye girişleri, genellikle üniversite giriş sınavı ile yeteneklerin dışında veya rastlantısal olmasına rağmen çalışmamızda öğrencilerin bilinçli ve istekli olarak tercih yapmaları, hemşireliğe ilişkin algıda bir farklılaşma olduğunu düşündürülebilir. Ülkemizde 116 hemşirelik öğrencisi ile yapılan benzer bir çalışmada öğrencilerin seçiminde genellikle üniversite giriş sınavında aldığı puan, boşa kalmamak ya da ailesinin isteğinin rol oynadığı görülmüştür (Dinç, Kaya ve Şimşek 2007). Çıtak-Tunç ve ark. (2010)'nın hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen temel faktörleri araştırdıkları çalışmalarında; öğrencilerin üniversite tercih sıralamasında hemşirelik bölümünü ilk 10 tercih içinde yazdıkları belirtilmiştir. Yine aynı çalışmada öğrencilerin hemşireliği seçmeden önce bölüm hakkında bilgi aldıkları ve bilinçli tercih yaptıkları görülmektedir (Çıtak-Tunç ve ark. 2010). Dinç ve ark. (2007)'nin yaptığı çalışmada ise öğrencilerin hemşirelik mesleğini ilk sırada tercih etmeleri sınıflara göre incelendiğinde; birinci sınıfların %41.5'inin ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfların sırasıyla %22.6; %20.8; %15.1'inin tercih ettiği bildirilmiştir. Öğrencilerin hemşirelik eğitimine ve kariyerlerine ilişkin beklentileri hemşireliği seçmedeki motivasyonlarına ve hemşireliği bir kariyer ya da iş olarak algılamalarına göre değişiklik göstermektedir (Vanhanen ve Janhonen 2000). Çalışmamızda öğrencilere eğitimlerine yönelik planları sorulduğunda hem birinci hem de dördüncü sınıf öğrencilerin büyük çoğunluğunun sadece bölümü bitirmeye odaklandığı görüldü. Bunun nedeninin genellikle hemşire öğrencilerin gelecek planlarına karar vermelerinin mezuniyetten 2-5 yıl sonra şekillenmesi ve bu sürede kariyer hedeflerini değerlendirmeleri ve yol göstericiler aramaları ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Donner ve Wheeler 2001). Bununla birlikte çalışmamızda birinci sınıf öğrencilerin büyük çoğunluğunun henüz mezun

olmadan hemşirelikte ilerlemek ve yüksek lisans yapmak istedikleri belirlendi Ayrıca, öğrencilerin mezuniyet sonrası eğitimci/ akademisyen olmak istedikleri saptandı. Sonuç olarak gelecek planlarına ilişkin düşüncelerinin lisans eğitimi sırasında şekillenmeye başladığı görüldü. Literatüre bakıldığında Dinç ve ark. (2007)'nin yapmış olduğu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin %44.8'inin hemşirelikte lisansüstü eğitim yapmak ve akademisyen olmak istediği belirlenmiştir. Dereli ve Demir (1997)'in yaptıkları çalışmada öğrencilerin %28.8'i mezun olduktan sonra yönetici olarak görev almak isterken, %23.2'si hemşirelik yüksekokullarında araştırma görevlisi olarak, %16'sı klinik hemşiresi olarak görev almak istediklerini ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin kliniklerde çalışmaktan çok lisansüstü eğitim almak ve kariyer planlarını akademisyenliğe yönelik yapmakta oldukları görülmektedir (Dereli ve Demir 1997; Dinç ve ark. 2007). Bu durumun kliniklerdeki yetersiz çalışma koşullarından, fazla mesai saatleri ve iş yükünden kaynaklandığı, genel olarak meslekte yaşanan sorunların büyük ölçüde akademisyenliğe veya yönetici hemşireliği seçmeye yönelttiği şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin hemşirelik eğitimi alırken daha mesleğin gerçek istihdam alanından kaçış için çözüm olarak akademisyenliği kariyer planlaması kapsamına alması, iki yönlü olarak olumsuz değerlendirilebilir. Hemşirelik eğitimi, çalışma hayatı sorunları ve çözüm önerilerine yönelik hala daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

Bütün Dünya'da 1970'li yıllardan itibaren koruyucu sağlık hizmetleri, tedavi merkezli bakım hizmetlerinden daha çok ön plana çıkmıştır (Dinç ve ark. 2007). Bu durum, hemşirelik eğitiminde de önemli yansımalara neden olmuştur. Çalışmamızda koruyucu sağlık hizmetlerinde çalışmak isteyen öğrencilerin çoğunluğunun 4. sınıf öğrencilerinden oluşması düşündürücüdür. Her ne kadar bu bulgumuz tüm evreni temsil etmese de 4. sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrasındaki kariyer hedeflerine ilişkin bir fikir oluşturmaktadır. Yabancı literatüre baktığımızda; öğrenci hemşirelerle yapılan bir çalışmada da benzer şekilde öğrencilerin

%82'si hemşirelik alanında özellikle kadın doğum ve toplum sağlığı hemşireliği alanında özelleşmek istediklerini belirtmişlerdir (Rognstad 2002). Bunun nedeni öğrencilerin hastanede çalışma koşullarının zorluğundan dolayı, hasta bireyle çalışmak yerine bireylerin sağlığını koruma ve yükseltmeye yönelik koruyucu sağlık hizmetlerinde çalışmayı tercih etmesinden kaynaklanabilir. Öğrencilerin ve çalışan hemşirelerin çalışma alanlarını seçme tercihlerinde etkili olan faktörlerin irdelendiği çalışmalar ile ülkemizde durumun açıklanması önerilebilir.

Öğrencilere, eğitimlerini bitirdikten sonra yaşamak istedikleri yerler sorulduğunda; birinci sınıf öğrencilerin yarısından fazlasının (%53.3) ve 4. sınıf öğrencilerinin yarıya yakınının (%46.7) İstanbul'da yaşamak istedikleri belirlendi. Öğrencilerin ailelerinin bu bölgede yaşamalarının İstanbul'da kalmak için önemli bir gerekçe olabileceği gibi; çalışmamızda öğrencilerin çoğunlukla İstanbul'da iş bulma, eğitim alma ve sosyal olma olanağı olması nedeniyle de bu bölgede yaşamak istedikleri görülmektedir. Avusturalya'da gerçekleştirilen bir çalışmada da benzer şekilde hemşirelik eğitimi alan son sınıf öğrencilerinin büyük hastanelerde çalışmak istedikleri ve çalışırken aynı zamanda lisansüstü eğitimlerine de devam etmek istedikleri belirtilmiştir (Heslop, McIntyre ve Ives 2001). Bu öğrencilerin aynı zamanda son sınıfa geldiklerinde kendilerini kariyer anlamında geliştirme ihtiyacı içerisinde olduklarını göstermesinden dolayı önemli bir bulgu olarak görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Birinci sınıf öğrencilerin dördüncü sınıf öğrencilere göre daha bilinçli bir şekilde hemşirelik mesleğini tercih ettikleri görülmüştür. Öğrencilerimizin çoğunluğu ise ileriye yönelik sadece hemşirelik eğitimlerini bitirmeyi planladıkları ve aynı zamanda büyük çoğunluğunun öğrenimini tamamladığında hemşirelikte ilerlemek ve yüksek lisans yapmak istedikleri belirlenmiştir. Dördüncü sınıf öğrencileri çoğunlukla koruyucu sağlık hizmetlerinde çalışmak istemektedir.

Çalışmamızda öğrencilerimizin yarısından fazlasının eğitimlerini tamamladıktan sonra kariyerlerine İstanbul'da devam etmek istedikleri ve bunun primer nedenlerinin de her iki sınıf için özellikle İstanbul'da çalışma olanaklarının ve sosyal olanakların daha fazla olması olarak belirlenmiştir.

Hemşireliğin algılanışı ve bilinçli seçilmesi özellikle de gelecek dönemde hemşirelik mesleğinin gelişimine önemli katkılar sağlayabilecektir. Bu süreçte hemşire eğitimciler; toplum değerlerine, öğrencilerin ilgilerine ve hedeflerine uygun eğitim, klinik deneyim-beceri geliştirme ve gelecekte kariyer fırsatlarına ulaşabilmelerinde en önemli rehberlerdir. Eğitim sürecinin olumlu geçmesi hemşire öğrencilerin gelecekteki mesleki yaşantılarına daha iyi uyum sağlamalarına, bilinçli ve istekli bir şekilde ilerledikleri mesleklerinden doyum almalarına büyük katkı sağlayacaktır. Bunun sonucunda hasta bakım kalitesi artabilir ve hemşire-hasta arasında karşılıklı memnuniyet sağlanabilir. Bu nedenle eğitimciler, işverenler ve mesleki örgütler, hemşirelik alanında kariyer planlama konusunda öncelikle öğrencilik döneminde olmak üzere, mezuniyet sonrasında da kliniklerde çalışan hemşirelere ilgi duydukları alanlarda kendilerini geliştirebilmeleri için desteklemelidirler.

Birinci sınıftan itibaren öğrencilere Türkiye'nin her bölgesinde ve farklı hemşirelik alanlarındaki çalışma olanakları hakkında bilgi verilmesi sonucunda geleceğin hemşirelerinin daha bilinçli mesleki tercihler yapacakları ve böylece hemşirelik hizmetlerindeki bölgelere göre dağılımın da dolaylı olarak daha eşit düzeye geleceği düşünülmektedir. Bunun yanında mesleki yaşamın, klinik ve profesyonel uygulamaların vazgeçilmez bir parçası olan sürekli eğitim programlarının parçası olan kariyer planlama konularını da içermesi gerekmektedir.

Müfredatta kariyer planlamaya yönelik derslerin olması, öğrencilerin alanda çalışan hemşirelerle sürekli iletişimde olması ve onların deneyimlerinden yararlanmaları öğrencilerin kariyer planlarına yön verecektir. Konu ile ilgili daha fazla sayıda öğrenci ile araştırma yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Andrew, N. (2013). Clinical imprinting: The impact of early clinical learning on career long professional development in nursing. *Nurse Education Practice*, 13(3): 161-164.
- Çıtak-Tunç, G., Akansel, N., Özdemir, A. (2010). Hemşirelik ve sağlık memurluğu öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen faktörler. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 3(1): 24-31.
- Dereli, N., Demir, Ü. (1997). Hemşirelik yüksekokulu birinci sınıf öğrencilerinin meslek bilinçlerinin incelenmesi. *Uluslararası Katılımlı IV. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı*, Çevik Matbaacılık, İstanbul, 182-187.
- Dikili, A. (2012). Yeni kariyer yaklaşımlarına ilişkin değerlendirmeler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2): 473-484.
- Dinç, S., Kaya, Ö., Şimşek, Z. (2007). Harran Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin hemşirelik mesleği hakkındaki bilgi, düşünce ve beklentileri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(1): 1-9.
- Donner, G. J., Wheeler, M. M. (2001). Career planning and development for nurses: The time has come. *International Nursing Review*, 48(2): 79-85.
- Edwards, H., Smith, S., Courtney, M., Finlayson, K., Chapman, H. (2004). The impact of clinical placement location on nursing students' competence and preparedness for practice. *Nurse Education Today*, 24(4): 248-255.
- Fenush, J. K., Hupcey, J. E. (2008). An investigation of clinical unit choices by graduating baccalaureate nursing students. *Journal of Professional Nursing*, 24(2): 90-95.
- Göz, F., Gürbüz, K. (2008). Hemşirelikte kariyerinizi keşfedin. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8(2): 82-87.
- Henderson, A., Cooke, M., Creedy, D. K., Walker, R. (2012). Nursing students' perceptions of learning in practice environments: A review. *Nurse Education Today*, 32(3): 299-302.
- Heslop, L., McIntyre, M., Ives, G. (2001). Undergraduate student nurses' expectations and their self-reported preparedness for the graduate year role. *Journal of Advanced Nursing*, 36(5): 626-634.
- International Council of Nurses (ICN) (1995). Career Development for Nurses: Working Document, Geneva.
- Lai, H. L. ve ark. (2008). Is nursing profession my first choice? A follow up survey in pre-registration student nurses. *Nurse Education Today*, 28(6): 768-776.
- McCabe, R., Nowak, M., Mullen, S. (2005). Nursing careers: What motivated nurses to choose their profession? *Australian Bulletin of Labour*, 31(4): 384-406.
- McKenna, L., McCall, L., Wray, N. (2010). Clinical placements and nursing students' career planning: A qualitative exploration. *International Journal of Nursing Practice*, 16(2): 176-182.
- Morrell, N., Ridgway, V. (2014). Are we preparing student nurses for final practiceplacement? *British Journal of Nursing*, 23(10): 518-523.
- Neilson, G. R., McNally, J. G. (2010). Not choosing nursing: Work experience and career choice of high academic achieving school leavers. *Nurse Education Today*, 30(1): 9-14.
- Rawlins, T., Riordan, J., Delamaide, G., Kilian, G. (1991). Student nurse recruitment: Determinants for choosing a nursing program. *Journal of Nursing Education*, 30(5): 197-201.
- Rognstad, M. K. (2002). Recruitment to and motivation for nursing education and the nursing profession. *Journal of Nursing Education*, 41(7): 321-325.
- Rognstad, M. K., Aasland, O., Granum, V. (2004). How do nursing students regard their future career? Career preferences in the post-modern society. *Nurse Education Today*, 24(7): 493-500.
- Shih, W. M., Chuang, S. H. (2008). Factors influencing student nurses' career choices after preceptorship in a five-year junior nursing college in Taiwan. *Nurse Education Today*, 28(4): 494-500.
- Shoqirat, N., Abu-Qamar, M. Z. (2015). From placement to employment: Career preferences of Jordanian nursing students. *Nurse Education in Practice*, 15(5): 366-372.
- Vanhanen, L., Janhonen, S. (2000). Factors associated with students' orientations to nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 31(5): 1054-1062.
- Yıldırım, D., Kececi, A., Bulduk, A. (2011). How do Turkish nursing students plan their career after the graduation? A questionnaire survey. *Asia Pacific Education Review*, 12(3): 373-380.
- Yıldırım, T. (2009). Sağlık çalışanları ve uluslararası göç: Göç nedenleri üzerine bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 62(3): 87-94.